

קדחת ההתקדשות אחזה כנראה בכל היישוב ויומן ההזמנות של הרב היה מלא עד אפס מקום באותו יום. הוזמנו לשעה ארבע אחרי הצהריים - שני זוגות. הזוג השני היו מרטין וחוה כץ. רפי, הבן הבכור שלהם היה כבר בן שנה, אך שאלות לא נשאלו בימים ההם, במיוחד לא אצל קיבוצניקים. גם המילה 'מקווה' לא הוזכרה. טקס הנישואין היה מוזר מאוד בעיני. זכרתי טקסי חופה בגרמניה אליהם נזדמנתי. הקהל ישב בצד אחד של האולם והחזן (או הרב) ערך את החופה בסדר מופתי. כאן, תחילה, כלל לא הבנתי מה עלי לעשות ולמה אני נדרש. היה צריך להחזיק במימחטה ולהצהיר שטבעת הנישואין, שהשאלתי ממכר, עשויה זהב והיא קנייני. עריכת הכתובה נראתה לי מסורבלת; הצהרתי על 50 לירות סטרלינג ערבית - ג'נטלמן עד הסוף. אחר כך הובילו את הכלה שבע פעמים מסביב לחופה. רסיסי הזכוכית נאספו בדף עיתון.

עוד לפני יום הנישואין ביקשנו חופשה שנתית והצלחנו אף לקבל את דמי החופשה בסך 30 גרוש (איני זוכר אם לכל אחד או ביחד). לאן פנינו מועדות? יכולנו לבקר במקומות שם הכרנו אנשים. כסף ללינה ואכילה במסעדות לא היה לנו. לא שזה הטריד אותנו במיוחד - לאף אחד לא היה. כיעד ראשון נבחרה 'יערות הכרמלי' (היום 'בית אורן'). היה שם גרעין מחברי ה'דרור' הבלגי, מזרם פועלי ציון שמאל, שעלה להתיישבות לא מכבר. גם לפני וגם לי היו שם מכרים. חלקם עלו איתי ב'דורה' - מאלה שהצטרפו אלינו באנטוורפן. הגענו לשם מחיפה, בטרמפ, במשאית של הקבוץ, הנסיעה ארכה זמן רב, בדרך לא דרך, כי טרם נבנו כבישים על הכרמל. עדיין לא פגעו בנוף הנהדר ואיש לא ידע אז מהי שמורת טבע. אלה היו יערות הכרמל.

לא היה הרבה מה לראות שם. משק חקלאי טרם פותח ואיני יודע ממה התקיימו. תיירים טרם היו במקומות אלה. התברר, שגם אצל השכן הדשא לא תמיד יותר ירוק. המכרים שלנו ב"יערות הכרמלי" היו מדוכאים. רבים עזבו. הם ישבו באפס מעשה, מאחר ותקציבים לפיתוח המקום טרם שוחררו. הם היו מוכנים לקלוט אותנו שם, ללא תנאים מוקדמים, אך העילוי הרעיוני שאנחנו חיפשנו (כביכול כתירוץ לעזיבתנו את קב' "מחר"), איש לא היה יכול להבטיח לנו.

מצאנו טרמפ לצומת יגור ומשם קשר לעמק זרעאל. נדמה לי, שבכרנו לנסוע ברכבת העמק עד עין-חרוד, הפרטים המדויקים כבר אינם זכורים לי. יעדנו היה מקום מחוץ למסגרת הקיבוצית, בה היינו רגילים להסתובב. רצינו לבקר ב"מולדת", מושב שיתופי (כפי שנקרא) הראשון מסוגו בארץ. המושב השיתופי לא היה פלג של התנועה הקיבוצית, אלא מקורו בתנועת המושבים. גרעין "מולדת", חברי החלוץ הגרמני שהתחנכו למושב, עברו את הכשרתם בנהלל, שם התגבשו לעליה על הקרקע. כבר בחו"ל בחרו בדרך המושבית בהכרה מלאה, אך לא היו שלמים עם צורת המשק המשפחתי שהיה ביסודו של מושב העובדים. הם ראו את המשק המשפחתי כצר מדי ואינו ניתן לפיתוח. אין המושב מסוגל להתפתח מעבר לתחום החלקה המשפחתית - לא כענפים חקלאיים גדולים וגם לא למלאכה ותעשייה. מהאספקט הכלכלי הם ראו יתרון במבנה הקיבוצי; מבחינה חברתית העדיפו את משק הבית המשפחתי, בו מתגוררת המשפחה והילדים וחיוכם עליה.

הסינתזה בין קבוץ למושב הובילה לזרם המושבים השיתופיים, ש"מולדת" הייתה נציגו הראשון. הרעיון של כפר קואופרטיבי בצורה זו או אחרת לא היה חדש בעולם הגדול. בארץ הוקם, בין היתר, כפר שיתופי עוד תחילת שנות השלושים, ע"י חקלאים יהודים מדרום גרמניה, שעזבו את כפרם שם (Rexingen) ביחד, מיד לאחר עליית הנאצים לשלטון, והקימו את 'שבי ציון' ליד נהריה. ליהודים הטובים האלה לא הייתה זיקה כלשהי לרעיון או זרם פוליטי. הם בחרו בשותפות בהקמת הענפים המשקיים מסיבות כלכליות גרידא. בכפרי אירופה בכלל, הייתה קיימת שותפות בענפים מסוימים במשך מאות בשנים, בניצול המרעה, בניהול משק המים ובחלוקת חלקות אדמה לשימוש על פי התור. בארץ נהגו ליצני הדור לומר, שהמושב השיתופי מאחד בתוכו לא את היתרונות אלא דווקא את החסרונות של הדרך הקיבוצית והמושבתית גם יחד. על אף זאת - התנועה המושבית השיתופית גדלה ובמשך הזמן הכרנו גם את 'רגבה' ובחבל לכיש את 'תימורים'.